

3. Πρέπει να εξηγεί κανείς τι κάνει

Η επικοινωνία είναι τα πάντα και δεν γίνεται να πλαστογραφηθεί. Αν η κοινή γνώμη δεν εμπιστεύεται τους ηγέτες της ή αν φοβάται τον κυβερνητικό μηχανισμό, ή γενικότερα το πολιτικό σύστημα, διότι φοβάται πως θα υποστεί αντίποινα αν εκφράσει διαφορετικές ιδέες, τότε υπάρχει μεγάλο πρόβλημα. Επίσης, πρέπει να καταπολεμηθεί όσο το δυνατόν περισσότερο η ιδέα πως οι πράξεις των κυβερνήσεων είναι «εμπιστευτικές». Όχι, οι κυβερνήσεις δεν δραστηριοποιούνται επί της ουσίας στο πεδίο του «εμπιστευτικού», αλλά στο πεδίο της άσκησης πολιτικής (στις εξαιρέσεις περιλαμβάνονται θέματα ασφαλείας και η αποφυγή επηρεασμού των αγορών). Η κυβέρνηση δεν είναι ιδιωτική εταιρεία και δεν πρέπει να εργάζεται προς το συμφέρον μιας ιδιωτικής εταιρείας. Αποστολή της κυβέρνησης είναι να ενισχύει το κοινό συμφέρον και τίποτε άλλο. Θα ήταν πολύ χρήσιμο να εμπλακεί κανείς σε ουσιαστική και ανοιχτή συζήτηση

για το τι είναι στην πραγματικότητα το «κοινό συμφέρον» και πώς μπορεί κανείς να το αναγνωρίσει. Αναρωτηθείτε: Εμπιστευόμαστε την κυβέρνηση; Είμαστε σίγουροι πως η κυβέρνηση θα διαχειριστεί αποτελεσματικά τα συμφέροντά μας σε αυτούς τους δύσκολους καιρούς; Είναι η κυβέρνηση αξιόπιστη; Αν έχετε αμφιβολίες για οποιοδήποτε από τα παραπάνω, τότε η επικοινωνία έχει πάει κάπου στραβά (ενδεχομένως δικαιολογημένα, αν και για ατυχείς λόγους. Ποιος κρύβει τι;).

4. Ρώτα την κοινή γνώμη

Γνωρίζω περιπτώσεις όπου πολίτες τηλεφώνουσαν σε υπουργείο ρωτώντας για συγκεκριμένο ζήτημα και στο υπουργείο δεν σήκωναν το τηλέφωνο. Αυτή η τακτική δεν ενισχύει την εμπιστοσύνη, αντιθέτως την καταστρέφει. Το πολιτικό σύστημα υπάρχει για να υπηρετεί τον λαό, ο λαός δεν υπάρχει για να υπηρετεί τους πολιτικούς. Επίσης, στο ίδιο θέμα: Πρέπει να δημοσιεύει κανείς δεδομένα σε απλούς και ευκολονόητους πίνακες. Είδα κάποτε μια κυβέρνηση να δημοσιεύει σε ιστότοπό της ορισμένα δημοσιονομικά στοιχεία που ήταν κάπως ευαίσθητα. Εντός δύο εβδομάδων, οι θιγόμενες ομάδες απάντησαν πως είναι λανθασμένος ο πίνακας διότι περιλαμβάνει ανακριβή δεδομένα – το πρόβλημα υποτιμήθηκε. Η αντίδραση της κοινής γνώμης έπεισε την κυβέρνηση πως η παρατήρηση ήταν πολύτιμη. Κοντολογίς, υπάρχουν τόσο πολλοί πολίτες που γνωρίζουν συγκεκριμένα θέματα, ώστε θα ήταν εξαιρετικά πολύτιμο για μια κυβέρνηση να έρχεται σε επαφή μαζί τους ώστε να ελέγχει κατά πόσο διαθέτει τις σωστές πληροφορίες. Πρέπει η κυβέρνηση να ρωτάει την κοινή γνώμη και να καλωσορίζει τις απαντήσεις των πολιτών. Πρόκειται για δύσκολη δουλειά, αλλά αποδίδει μακροπρόθεσμα.

5. Πρέπει να είναι κανείς προσεκτικός με τις προσδοκίες, καθώς και φειδωλός

Η διατύπωση υπερβολικών υποσχέσεων είναι κλασική στην πολιτική. Ωστόσο, υπάρχει ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα. Και αυτό είναι πως το κόστος των λαθών δεν είναι συμμετρικό. Τι εννοώ; Έχω δει κυβερνήσεις που είχαν υποσχεθεί πως θα επέλυαν γρήγορα τα προβλήματα, πως η οικονομία θα αναπτυσσόταν με υψηλό ρυθμό και πως η απασχόληση θα ανέκαμπτε τάχιστα. Επίσης, αφού αυτές οι κυβερνήσεις είχαν καταφέρει με κάποιον τρόπο να πείσουν τον ίδιο τους τον εαυτό με τη ρητορική τους, είχαν αρχίσει να δανείζονται αφειδώς ώστε να υποστηρίξουν ή ακόμη και να «σπρώξουν» τη θαυματουργή ανάκαμψη. Ακόμη χειρότερα, τμήμα της κοινής γνώμης είχε πιστέψει αυτές τις κυβερνήσεις κινούμενο ανάλογα οικονομικά. Η στρατηγική της προώθησης μεγάλων προσδοκιών (ώστε να εκλεγεί κανείς) καταλήγει συχνά σε δάκρυα έπειτα από λίγα χρόνια. Τα δάκρυα δεν τα χύνουν σχεδόν ποτέ οι πολιτικοί. Φανταστείτε τώρα την αντίθετη κατάσταση: Ένας πολιτικός συνιστά επιφυλακτικότητα και επαναφέρει με προσοχή την οικονομία σε καλή κατάσταση θέτοντας λογικούς, διαφανείς στόχους που είναι φιλόδοξοι αλλά και ρεαλιστικοί, και εξηγεί πειστικά στην κοινή γνώμη γιατί αξίζει να δοκιμάσει κανείς αυτές τις πολιτικές επιλογές, αν και δεν είναι εγγυημένο το αποτέλεσμα. Στην πρώτη περίπτωση, οι πολιτικοί υποσχέθηκαν υπερβολικά πράγματα και ακολούθησε κρίση. Στη δεύτερη περίπτωση, επικράτησε επιφυλακτικότητα και ίσως να προκύψει περιθώριο για θετικές εκπλήξεις. Αν, λοιπόν, προκύψει θετική έκπληξη, μπορεί να πανηγυρίσει κανείς και να αισθανθεί μεγαλύτερη εμπιστοσύνη. Συνεπώς, το κόστος αυτών των δύο λαθών δεν είναι συμμετρικό – η ύβρις προκαλεί καταστροφές. Η μετριοφροσύνη ενισχύει την εμπιστοσύνη. Τι από τα δύο προτιμάτε;